

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Article type: Research

Received date: 31.05.2021

Accept date: 27.07.2021

Doi no: 10.47935/ceded.945376

An Examination of Özge Altınok Lokmanhekim's Children's Picture Books in Terms of Basic Principles of Children's Literature

Burcu ÖZTÜRK*, Setenay Buket ÖZTÜRK**

Abstract. The main function of children's literature is to give children the habit and love of reading books from early childhood. In order to contribute to the creation of a reading culture from early childhood, the books should be qualified in terms of external and internal structure features and basic education principles and should be in accordance with the principle of relativity to the child. The aim of this study is to evaluate the suitability of Özge A. Lokmanhekim's travel-themed children's books in terms of internal and external structure features and basic education principles. In the study conducted by using document analysis, one of the qualitative research methods, the evaluations made by giving place to the basic principles that should be found in the works for children were grounded. As a result of the examination, it is thought that her books are designed in accordance with the external structure features and the developmental characteristics of the target audience. Accordingly, books have qualities that will instill a love of reading in children and make them gain reading habit; it was concluded that the fact that different geographies and cultures have different aspects and riches as they should be in the travel type works can make children feel.

Key Words: Children literature, Özge A. Lokmanhekim, picture books.

* Kastamonu University, Faculty of Education, Turkish Education, Kastamonu, Turkey; bozturk@kastamonu.edu.tr

** Kastamonu University, Institute of Social Sciences, Pre-School Education Master's Program, Kastamonu, Turkey; setenay.ozturk55@gmail.com

Özge Altınok Lokmanhekim'in Resimli Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi

Burcu ÖZTÜRK*, Setenay Buket ÖZTÜRK

Öz. Çocuk edebiyatının temel işlevi, erken çocukluk döneminden itibaren çocuklara kitap okuma alışkanlığı ve sevgisinin kazandırılmasıdır. Erken çocukluk döneminden itibaren okuma kültürü oluşturmaya katkı sağlanabilmesi için kitaplar dış yapı (boyut, kâğıt, kapak/cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler) ve iç yapı özellikleri (konu, izlek, plan, iletiler, karakterler, dil ve anlatım özellikleri) ile temel eğitim ilkeleri bakımından nitelikli ve çocuğa görelilik ilkesine uygun olmalıdır. Bu çalışmanın amacı, çocuk kitabı yazarı Özge A. Lokmanhekim'in gezi temalı resimli çocuk kitaplarının iç yapı ve dış yapı özelliklerini betimlemek ve bu kitapların temel eğitim ilkeleri açısından uygunluğunu değerlendirmektir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre yürütülmüştür. Çocuklara yönelik eserlerde bulunması gereken temel ilkelere göre yapılan incelemeler sonucu, Özge A. Lokmanhekim'in çocuk kitaplarının dış yapı özelliklerinin hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlandığı düşünülmektedir. İncelenen kitaplarda konu, tema, ileti, dil ve anlatım yönünden de okul öncesi dönem çocuklarına seslenebilmesine özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda kitapların çocuklara okuma sevgisi aşılayacak ve okuma alışkanlığı kazandırabilecek nitelikler taşıdığı; gezi türü eserlerde olması gerektiği şekilde farklı coğrafya ve kültürlerin ayrı yönleri ve zenginlikleri olduğu gerçeğini çocuklara duyumsatabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Özge A. Lokmanhekim, resimli kitaplar.

* Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Kastamonu, Türkiye; bozturk@kastamonu.edu.tr

** Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı, Kastamonu, Türkiye; setenay.ozturk55@gmail.com

1. Giriş

Erken çocukluk dönemindeki çocuklarda okuma kültürü oluşturabilmenin yolu onları nitelikli çocuk edebiyatı örnekleriyle tanıştırmaktan geçer. Çocuk edebiyatı, temel kaynağını çocuk ve çocukluktan alan; çocuğun gelişim döneminin gerektirdiği algı, duygu, düşünce ve gereksinmelerine uygun; “çocuğa görelilik” ve “çocuk gerçekliği” ilkelerini yansıtan; çocuğa okuma kültürü alışkanlığını edindirmenin yanında, edebiyatı, Türkçenin zengin dil varlığını ve sanat duygularını duyumsatan, çocuğu duyarlı bir şekilde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemidir (Şirin, 2019, s. 26). Sever’e göre çocuk edebiyatı, çocuğun ihtiyaç ve gereksinmelerini göz önünde bulundurarak yaşamın gerektirdiği gerçekleri estetik kaygı ile sunan, çocukların duygu, düşünce ve tutumlarında olumlu etkilenimler yaratan yapıtların genel adıdır (Sever, 2007, s. 41).

Çocuk edebiyatının temel işlevi, erken çocukluk döneminden başlayarak çocuk ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmak ve bireylerin kitap sevgisi edinmelerini sağlamaktır. Usta sanatçılar tarafından hazırlanan eserler, kendilerini ve dünyayı tanımalarına olanak sağlayan, ruhsal ve benlik gelişimlerini destekleyen, hayal güçlerini olgunlaştırırken hayata karşı farklı bakış açıları kazandıran estetik ve sanat duygularını geliştirir (Balta, 2019, s. 467). Çocuğun kelime dağarcığını genişletmesi, sağlıklı değerler eğitimi çerçevesinde tabiata ve insana duyarlı olabilmesi, sosyal, bilişsel ve kişilik gelişimi gibi alanlarının desteklenmesi için anlamsal bütünlüğü olan çocuğa göre metinler okuma kültürünün vazgeçilmez bir parçasıdır (Çer, 2016, s. 1402).

Çocuklar kitap ile tanıştırdıktan sonra gelişim dönemlerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını besleyen edebiyattan yararlanma ihtiyacı duyarlar. Çocukların bu ihtiyaçlarını giderebilmek için öncelikli olarak yaş ve gelişim düzeylerine uygun nitelikli kitaplar sunulmalıdır. Bu noktada ise çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler önem kazanır. Çocuklara seslenen kitaplar tasarım, içerik ve eğitsel özellikler açısından çocuğa görelilik ilkesine aykırı düşmemelidir (Türkben ve Avan, 2020, s. 452). Çocuğa görelilik ilkesi çocuğun ilgi ve gereksinmelerine, gelişim düzeylerine, zihinsel becerilerine ve hayata bakış açlarına uygun olma durumudur (Sezer, 2020, s. 247).

Okul öncesi dönem çocuklarına seslenen kitaplar arasında gezi türüne uygun nitelikli resimli çocuk kitaplarının da seçilmesi çocukların ihtiyacı ve özellikle okuma sevgisi kazanması açısından önemlidir. Resimli çocuk kitaplarında belli bir tür ayrımına gidilmiyor olsa da gezi temalı eserler aynı zamanda gezi türüne uygun dış yapı ve iç yapı özelliklerini taşımaktadır. Kurt vd. (2018, s. 551) gezi türünü yazarın, gezip gördüğü yerleri; bu yerlerin halkını, kentsel özelliklerini, yaşayışını, törelerini, gelenek ve göreneklerini, doğal ve tarihi güzelliklerini ilgi çeken değişik yönlerini edebi bir üslup içinde kaleme alarak anlattığı öğretici metinler olarak tanımlamış; bu türün sağladığı imkânları şöyle ifade etmişlerdir:

- Okur anlatılan yerleri yazarla birlikte geziyormuş hissine kapılır.
- Gezi yazılarında bilgilendirici, öğretici malzemelere de yer verilir.

- Gezip görülen yerlerle ilgili özellikler okurun zihninde canlanır.
- Çevreye ait ayrıntılar detaylı bir şekilde ele alınır.

Teşkan, Akkaya ve Çinpolat (2019)'a göre de, gezi yazıları sayesinde çocuklar sıkılmadan onlara sunulan kitaplarda dolaylı yoldan coğrafya, tarih ve sosyal yaşamla ilgili farkındalık kazanır. Farklı kültürleri tanıdıkça çocuk kendi kültürünün değerlerinin de farkına varır ve bunları özümser. Çocuklar sosyal alanlarında ulaşamayacağı, göremeyeceği veya duyamayacağı varlık veya nesnelere kitaplar sayesinde zihinlerinde canlandırma fırsatı bulur. Erken çocukluk birçok alanda kritik dönem olmasının yanı sıra çocukların çevreyi, kültürü, insanı, dünyayı tanıması açısından da önemli bir dönemdir. Çocuklar yakın çevresini tanımaya başlayarak yaşı ve gelişimi ilerledikçe yaşadığı bölgeyle kalmayarak başka bölgelere de ilgi duyacaktır. Kültürel farklılığa saygı ile birlikte, gezi türünde hazırlanan kitaplar eşitlik, ön yargısız yaklaşım, sosyal bilinç gibi kapalı iletiler de barındırır.

Çalışmada gezi temalı resimli çocuk kitapları incelenen Özge A. Lokmanhekim, İstanbul'da doğmuştur. Londra'da yaşayan ve asıl mesleği avukatlık olan Lokmanhekim, çocuk kitapları yazmaktadır. Resimli çocuk kitabı yazma atölyeleri düzenleyen yazar, ayrıca çocuk edebiyatı ile ilgili sosyal medya programları da yapmaktadır; Hürriyet Gazetesi hafta sonu eklerinde ve çeşitli dergilerde aile ve çocukla seyahat konusunda yazılar yazmaktadır. (<https://ozgelokmanhekim.com/hakkimda/>).

Bu çalışmanın temel amacı, Özge A. Lokmanhekim'in gezi temalı resimli çocuk kitaplarını iç ve dış yapı özelliklerini betimlemek, bu kitapları eğitsel ilkeler bakımından inceleyip "çocuğa görelilik" ilkesine göre değerlendirmektir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Özge A. Lokmanhekim'in gezi temalı resimli çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi "araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar"(Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Elde edilen veriler betimsel analiz yaklaşımı doğrultusunda çözümlenmiştir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

2.2.İncelenen Dokümanlar

Bu araştırmanın çalışma dokümanları *Tablo 1*.de verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Kitapların Künye Bilgileri

Kitabın Adı	Yayınevi	Yayın Yılı	Resimleyen	Sayfa Sayısı
"Kemal'in Barselona Günlüğü"	Abm	2019	Gökçen EKE	25
"Kemal'in Londra Günlüğü"	Abm	2019	Gökçen EKE	25
"Kemal'in Roma Günlüğü"	Abm	2019	Gökçen EKE	25
"Kemal'in Brüksel Günlüğü"	Abm	2019	Gökçen EKE	25
"Dünyanın En Güzel Ülkesi"	Abm	2019	Rukiye ASLAN	69
"Pelin ve Çınar'ın Gezi Rehberi İlk Tren Yolculuğu"	Abm	2019	Sibel AÇIKALIN AKGÜN	37
"Pelin ve Çınar'ın Gezi Rehberi İlk Uçak Yolculuğu"	Abm	2019	Sibel AÇIKALIN AKGÜN	37

Tablo 1'deki gezi temalı kitaplar iç yapı, dış yapı ve eğitsel özellikler açısından incelemeye alınan kitaplardır.

2.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmaya veri sağlamak amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, dokümanları gözden geçirmek veya değerlendirmek için sistematik bir prosedürü ifade eder. Nitel araştırmadaki diğer analitik yöntemler gibi doküman/belge analizi de verilerin anlam çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik geliştirmek için incelenmesini ve yorumlamasını içerir (Bowen, 2009). Çalışma kapsamında yazarın kitapları Arıcı (2018)'nin ortaya koyduğu çocuk edebiyatında gezi türündeki yapıtlarda bulunması gereken niteliklere göre incelenmiştir:

- Gezi yazısının dili çocukların anlayacağı düzeyde sade ve anlaşılır olmalıdır.
- Gezi türünde yazılacak kitaplarda çocukların ilgileri dikkate alınmalıdır.
- Kitapta anlatılanlar çocukların yaşamlarından çok uzak olmamalıdır.
- Gezi yazılarında çocuklara sunulan bilgiler gerçekçi bir yaklaşımla sergilenmelidir.
- Gezi yazılarında diğerlerinden farklı olarak mutlaka gezilen yerlerle bağlantı olan fotoğraf bulunmalıdır.
- Çocuklar için hazırlanan gezi yazılarında tanıtılan yerler çeşitli unsurlarla (doğası, iklimi, kültürel özellikleri, yemek alışkanlıkları, sosyal ortamlar vb.) okura sunulmalıdır.
- Yabancı ülkeler hakkında gezi yazıları yazarken, insanların davranışlarını genellemeden kaçınılmalıdır. Bu çocukların zihinlerinde ön yargı oluşturma riski taşır.
- Çocuklar gezi yazılarındaki farklı kültür özellikleriyle kendi kültürlerini harmanlayabilmelidir.

İnceleme sonucu elde edilen veriler başlıklar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde Özge A. Lokmanhekim'in kitaplarındaki tasarım ve içerik özelliklerinin, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmesine yer verilmiştir.

3.1. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkeler

3.1.1. Dış Yapı Özellikleri

Çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanma sürecinde dış yapı özellikleri çok önemlidir. Dış yapı, çocuğun ilgisini ve dikkatini çeken ve onu kitaba karşı uyaran ilk unsurdur (Canlı ve Aslan, 2018, s. 815). Bu bağlamda çocuk kitaplarında bulunan dış yapı özellikleri; boyut, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, resimler ve harflerdir.

Boyut

Erken çocukluk dönemi için hazırlanan kitapların boyutu farklılık gösterebilmektedir. Çocukların ilgilerini kitaplara çekebilmek için, çocukların kitap ile tanışacakları dönemde, dikkatini yöneltebileceği boyutlardaki kitaplardan faydalanılmalıdır. Çocuklar için hazırlanan kitapların boyutları hacim ve ağırlık bakımından çocuklara herhangi bir sorun teşkil etmemeli; çocuklar, kitapları diledikleri gibi istedikleri yere kolayca taşıyabilmelidir. Çocukların kullanabileceği boyutlarda olmayan kitaplar onların kitaba olan sevgisini ve ilgisini olumsuz yönde etkileyebilir (Sever, 2007, s.45).

Özge Lokmanhekim'in araştırmaya konu olan kitaplarının boyutları şöyledir:

"Pelin ve Çınar'ın Gezi Rehberi İlk Tren Yolculuğu", "Pelin ve Çınar'ın Gezi Rehberi İlk Uçak Yolculuğu", "Kemal'in Londra Günlüğü" ve "Kemal'in Barselona Günlüğü": 24x24, "Kemal'in Roma Günlüğü" ve "Kemal'in Brüksel Günlüğü": 25x25 ve "Dünyanın En Güzel Ülkesi" 23,5x27,7 boyutlarındadır.

Yazarın tüm kitapları okul öncesi dönemdeki çocuğun el-göz koordinasyonuna uygun şekilde hazırlanmıştır. Kitapların hacim ve ağırlığı, okul öncesi dönemde bulunan çocuklar için uygundur. Çocuklar kitapların sayfalarını rahatça çevirebilir, beraberinde istediği yere taşıyabilir ve ayrıca bir yetişkinle birlikte okuma deneyimi yaşayabilir.

Kâğıt

Kâğıt, çocuğa kitabı sevdiren en önemli dış yapı unsurlarından biridir. Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın niteliği, kitabın görsel niteliğini belirleyen bir ögedir. Çocukların kitap olarak adlandırılan araca saygı duyabilmeleri için, ilk yıllardan başlayarak yırtılmayan, kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaştırılması gerekir. Kitaplarda kullanılan kâğıt, resimlerin niteliğini ve renkleri özgün biçimleriyle yansıtabilmeli, yazılanların kolayca okunabilmesine olanak sağlamalıdır (Sever, 2007, s. 45). Kâğıdın, çocuğun görme eylemini olumsuz etkilemeyecek ve ona algısal

güçlük yaratmayacak nitelikte olması gerekir. Çocuk kitaplarında kullanılacak kâğıtlar, çocuğun gelişim dönemine göre seçilmeli; her anlamıyla gelişim özellikleri birbirinden farklı olan çocuklara sunulacak kâğıt belirgin biçimde birbirinden farklı olmalıdır. Çünkü çocukların görsel açıdan yeterlilikleri yaşlara ve gelişim özelliklerine göre değişmektedir (Çer, 2016, s. 1402).

İncelenen kitaplarda mat ve birinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Ağır gramajlı kâğıt kullanıldığı için renkler arka sayfaya gölge düşürmemiştir. Çocuğun kitaplardaki resim bütünlüğünü kolayca algılayabilmesi adına birinci hamur kâğıt tercih edilmiştir. Kâğıdın dokusu pürüzsüzdür ve çocuğun gözlerini yormayacak tonlardadır. Tercih edilen kâğıt dayanıklıdır ve kolayca yırtılmayıp uzun süre kullanabilmelerine imkân sağlar. Bu da çocukların kitaba olan saygı ve sevgisini arttırmak için istenen bir durumdur.

Kapak-Cilt

Kapak ve kapakta bulunan resimler çocukların dünyasına seslenebilmelidir. Kapak için hazırlanan görsel ve kitabın tasarım özelliği çocuğun okuma isteği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Sever, 2007, s. 45). Kitap kapağının özellikleri en az içeriği kadar önemlidir. Erken çocukluk dönemine hitap eden kitapların tasarımı, kitaptaki olay örgüsü hakkında çocukların düşüncelerinde bir etki uyandıracak şekilde düzenlenmelidir. Kitabın kapağındaki resimlemeler ve renklendirmeler çocukların sanat ve estetik duygularını devindirecek şekilde yapılmalıdır. Kitabın adı, yazar, çizer ve yayınevi, kitap bütünlüğünü bozmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Çocuklar için hazırlanan kitaplarda, çocuğun görsel hislerini kuvvetlendirebilmek ve yetişkinlerin kitap konusunda seçici olmaları adına iç kapak hazırlanmalıdır. İç kapakta mutlaka yer verilmesi gereken öğeler; yazar, çizer, yayınevi bilgileri ve kitabın belirlediği hedef kitlenin yaş grubudur. Çocukların kitabı uzun süre kullanabilmeleri için kapağın kalın ve kolayca yırtılmayacak şekilde yapılması ve ciltlenmesi gerekir. Bu özellik iç sayfaların korunması ve çocuğun rahat kullanabilmesi için de önemli bir özelliktir (Turla, 2015, s. 162). Çocuk kitaplarının tasarımında cilt, dayanıklılık açısından en önemli etkidir. Kitabın uzun süre yıpranmadan kullanılmasında kapak kadar etkili bir diğer unsur ciltlemedir. Çocuk kitaplarında ciltlemenin özenli ve dayanıklı olması gerekir. Kitapların sırtı tutkalla yapıştırılarak ciltlenmelidir. Tel zımbalar ile ciltlenen kitaplara oranla dikişli ciltleme daha dayanıklı ve kullanışlıdır (Canlı ve Aslan, 2018, s. 815).

Özge A. Lokmanhekim'in çocuk kitaplarında kullanılan kapak, çocuğun ilgi ve beğenilerini canlı tutabilecek özelliktedir. Yazarın kitaplarındaki kapak tasarımı, çocukların kitaba olan isteği ve heyecanı canlı tutar. Kitaplardaki kapak tasarımı sanatçı duyarlılığını yansıtmaktadır. Kapaktaki zemin ile fon ilişkisi görseli belirgin bir şekilde gösterir ve görsel karışıklığa yol açmayacak şekilde düzenlenmiştir.

Kapaktaki görseller, sanatsal bir şekilde hazırlanmıştır ve bu durum çocuğun kitaba olan ilgi ve merak duygularını devindirme özelliğindedir. Kapaktaki resimleme, kitabın konusu ve içeriği hakkında çocuklarda durum üzerine düşünme fırsatı ve ipucu verebilir. Böylelikle çocuğun düşünsel hazırlık sürecine katkı sağlanmış olur. Kitapların kapakları kalın karton

kullanılarak yapılmıştır. Kitapların kapakları lak ile kaplanmıştır. Kitaplar kısa sürede parçalanmayacak ve dağılmayacak şekilde uzun süre kullanılabilir. Bunun için, kitaplarda zımba ile ciltleme yerine, tutkal ile sırttan dikiş ciltleme türü tercih edilmiştir. Herhangi bir ciltleme kusuru yoktur. Kenarları düzgün, çapaksız ve oval kesim ile kesilmiştir. Dünyanın En Güzel Ülkesi adlı kitabın kapağında ayrıca gren denilen özel bir desen kullanımı tercih edilmiştir, kapağa dokunulduğunda yaprağa dokunulmuş gibi hissettirmektedir.

Sayfa Düzeni

Sayfa düzeni, erken çocukluk döneminde bulunan çocuklar için kitapla gireceği etkileşimde önemli bir konuma sahiptir (Kirazlı, 2018, s. 20). Bu nedenle kitabın sayfalarında yer alan; resim yazı, fotoğraf, rakam vb. öğeler çocuklarda okuma isteğini arttıracak ve herhangi bir karmaşaya yer vermeyecek şekilde düzenlenmelidir. Çocuklarda estetik değerlerin gelişmesi açısından bu durum çok önemlidir (Sever, 2007, s. 45). Sayfa düzeni estetik değerler öncülüde oluşturulduğunda, çocukta sanata ve güzele dair duyarlılık gelişmesine katkı sağlar (Canlı ve Aslan, 2018, s. 815). Çocuk kitaplarında hikâyedeki metin ile metne ait olan görsel aynı sayfada yer almalıdır. Böylelikle görsel ve işitsel algılama bütünleşik bir yaklaşım oluşturur. Kitapta yer alan yazı ve görsel oranları çocuğun yaşına göre değişiklik gösterir. Okul öncesi dönem için hazırlanan kitaplarda, dörtte üç resim, dörtte bir ise yazı olmalıdır. Bununla birlikte erken çocukluk dönemi için hazırlan kitaplarda, sayfanın tamamının görselle kaplı olup yazının okunabilecek büyüklükte ve uygun yerde bulunması da kabul edilebilirdir (Turla, 2015, s. 163).

Özge A. Lokmanhekim'in incelenen çocuk kitaplarında sayfalar, aralıklı ve orantılı satırlar ile bütünleştirilmiştir. Sayfa düzeni çocukların hem resmi hem de metni rahatça görüp okuyabileceği şekilde düzenlenmiştir. Kitaplarda resim ile yazı arasında bir uyum sağlanmıştır. Çocuk kitapta resim ile yazıyı aynı sayfada görebilmektedir. Sayfa ile kenarlar arasındaki boşluklar birbiriyle orantılıdır. Yazar yapıtlarında sağladığı orantı ile çocuklara estetik ve sanata dair değerleri yansıtabilmiştir.

Resimler

Çocuk edebiyatının temel ilkeleri arasında önemli bir unsur da resimlerdir. Erken çocukluk dönemindeki çocuklar için genellikle boyları daha büyük kitaplar tercih edilir ve sayfanın dörtte üçünün resim, dörtte birinin ise yazı olması gerekir (Ersoy ve Bayraktar, 2015, s. 1407). Okul öncesi döneme seslenen kitapların resimlemesinde görsellik etkili bir konudur. Çocuğun kitaplardaki resimlere bakarak kavramlar oluşturabilmesi, hikâyeyi anlayıp anlatabilmesi ve böylelikle görsel okuryazarlığının geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Resimler mutlaka usta sanatçılar tarafından sanat kaygısı güdülerek hazırlanmalı; resimler çocukların zihninde kalıcı etki bırakmaya yardımcı olmalıdır. Sayfayı resimle bezerken göz yormayan, karmaşık olmayan, hikâye ile anlamlı bir bütün olması sağlanmalı; çocuğa metni okurken yeni anlamlar ve yorumlar kazandırabilme hedeflenmelidir (Sever, 2019, s. 166-173).

“Pelin ve Çınar’ın Gezi Rehberi İlk Tren Yolculuğu, Pelin ve Çınar’ın Gezi Rehberi İlk Uçak Yolculuğu” kitaplarını Sibel Açıkalin Akgün, “Dünyanın En Güzel Ülkesi” kitabını Rukiye Ulusan, “Kemal’in Roma Günlüğü, Kemal’in Londra Günlüğü, Kemal’in Brüksel Günlüğü, Kemal’in Barselona Günlüğü” kitaplarını ise Gökçen Eke resimlemiştir.

Kitapların resimlemesi yapılırken ilk olarak kâğıt üzerine kurşun kalemle genel çizim oluşturulmuş ve sonrasında tarama ucuyula ve mürekkeple genel çizimin üzerinden geçilmiştir. Yapılan bu çizim tarayıcıdan geçirilip dijital ortama aktarılmış ve renklendirilmesi yapılmıştır. Dijital illüstrasyon tekniği kullanılmıştır. Kitaplar, çocuğun kavramsal gelişimini destekleyip çevresindeki varlıkları görsel kimlikleriyle tanımaya olanak sağlamaktadır. Görseller aracılığıyla çocuklara farklı kültürlere ait objeler tanıtılır. Kitapta bulunan görseller çocukların bilgi dağarcığını ve hayal güçlerini geliştirir. Resimler çocukta resim yapma isteği uyandırabilecek özelliktedir. Kitaplardaki resimler, ayrıca insana özgü duygu durumlarını başarıyla yansıtır. Görsel metinlerde karakterlerin değişen duygularının yansıtılması, çocuğun olaylar hakkında düşünebilmesine ve kendi kurgusunu yaratabilmesine olanak sağlayabilir. Kitaplarda kullanılan resimler, kavram oluşturabilir niteliktedir. İncelenen kitaplardaki resimlere bakan çocuklar kendilerince yeni öyküler oluşturabilir. Resimler metnin anlaşılmasını ve akılda kalmasını kolaylaştırmaktadır. Kitaplarda kullanılan resimler çocuğun estetik duygularını devindirebilecek niteliklere sahiptir.

1. Örnek Görseller

Özge Altınok Lokmanhekim' in Resimli Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi

Harfler

Kitaplardaki harfler rahat bir şekilde okunabilmeli, çocukların alfabe tanımalarına olanak sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır. Harflerin boyutu çocukların gözlerini yormayacak şekilde ayarlanmalıdır. Harflerin rengi ve şekilleri, çocuklar için sade ve yalın düzenlenmelidir. Herhangi bir soruna yol açmaması için harfler biçimsel olarak sade ve anlaşılır olmalıdır (Canlı ve Aslan, 2018, s. 815). Erken çocukluk dönemine hitap eden kitaplarda ortama harf büyüklüğü olarak 16-20 arası puntolar tercih edilir. Kitabın boyutuna göre de harf büyüklüğü farklılık gösterir. Ayrıca kullanılan harf özelliği çocuğun okuma ve yazmaya geçtiğinde karşılaşıcağı harf özelliklerini de örneklemelidir (Turla, 2015, s.163).

Özge A. Lokmanhekim'in incelenen kitaplarında harfler, çocukların gelişim dönemlerine uygun, sade, anlaşılır ve onların harfleri rahatça görüp okuyabileceği boyutlardadır. Harfler okumayı kolaylaştıran karakterlerde ve renklerde basılmıştır. Kitaplarda satır aralarındaki boşluklar ile sözcükler tasarım açısından birbirini bütünlemiştir. Kitapta kullanılan harflerin punto boyutu 16'dır ve normal kalınlıktaki harfler kullanılmıştır. Satır sonlarında sözcükler bölünmemiştir.

3.1.2. İç Yapı Özellikleri

Çocuk edebiyatı yapıtları, dış ve iç yapı özellikleri ile bir bütün oluşturduğu takdirde nitelikli olma özelliği kazanmış olur. Kitapların içerik özellikleri, yaşama, insana, tabiata vb. durumlara ilişkin becerilerinin gelişmesinde önemli işleve sahiptir (Sever, 2007, s. 47). Çocuk edebiyatında kitaplarda aranması gereken iç yapı özellikleri; konu, izlek, ileti, plan, karakter, dil ve anlatımdır.

Konu

Çocuk edebiyatı yapıtlarında seçilen konu, kitaba anlam katan önemli bir husustur. Özellikle çocuk edebiyatının seslendiği hedef kitlesi, kitapta işlenen konunun uygunluğu açısından

kritik bir dönemde yer alır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında konu, çocuğun kitapla ilişkisini sağlayan önemli bir yere sahiptir. Yazarın bu durumda konu ile ilgili vereceği cevaplar, çocuğa görelilik ve çocuğun gerçekliğini yansıtan, hikâyedeki konu ile ilgili kendine özgü bir kurgu yapabilmemesini sağlamalıdır (Sever, 2019, s. 119-121). Seçilecek konunun seslendiği kitlenin gelişim özelliklerine uygunluğu da hayati önem taşımaktadır.

Özge A. Lokmanhekim'in incelenen kitaplarında konular seyahat, seyahatlerde yaşananlar ve gezilen yerlerin kültürel özellikleridir. Seçilen konular ile çocukların gelişim dönemi ve özellikleri arasında ilişki vardır. Kitaplarda işlenen konular çocukların anlayabilecekleri ve anlamlandırabilecekleri türdendir. Yazar duyarlılığıyla öznel dünyasında yarattığı içerikle çocuğun ilgilerini harekete geçirip; hayal etme, düşünme, eğlenme vb. gereksinmelerine cevap vermektedir. Yazar konularını işlerken yaşama, insana ve doğaya dair bir duyarlılık oluşturmayı benimsemiştir:

"Pelın ve Cınar'ın babası el bagajlarını baş üstü dolaplarına yerleştirirken onlarda koltuklarına oturup kemerlerini bağladılar. Anneleri, seyahat boyunca kemerlerin bağlı olması gerektiğini anlattı." (Lokmanhekim, 2019a, s. 18).

"Waffle molasından sonra hep birlikte Horta müzesine gittik. Orada Defne ile gezerken çok eğlendik. 19. Yüzyılda insanların nasıl bir evde yaşadığını görmek çok hoşumuza gitti." (Lokmanhekim, 2019b, s. 21).

"Ertesi sabah, annem günümüzün büyük kısmını bir parkta geçireceğimizi söylediğinde çok heyecanlandım. Parkta yürüyüş yaptık, bisiklete bindik ve oradaki bir sanat galerisini gezdik. Parkın ortasında ördeklerin yüzdüğü bir göl bile vardı. Burada harika vakit geçirdim. Keşke evimizin yakınında da böyle güzel bir park olsa!" (Lokmanhekim, 2019c, s. 20).

Yazar, eşi ve oğlu ile birlikte seyahat ettiği yerlerin kültürel ve tarihî değerlerini, gelenek ve göreneklerini, farklı yaşam biçimlerini ayrıntılarıyla anlatmıştır. Seyahat ettiği yerlerin çizimleriyle birlikte yazarın çektiği fotoğraflar da kitabın içinde yer alarak görsel bir bütünlük sağlanmıştır. Yazarın kitapları başlangıçta, seyahat etmenin, yeni yerler görmenin insanı heyecanlandıracağından bahsederek çocukların kitaba karşı merak ve istek duygularını devindirmesine yardımcı olur.

"Annem ve babam yaz tatilinde arkadaşım Defne ile birlikte Barselona'ya gideceğimizi söyledi. Bu gezi, hem Brüksel seyahatinden sonra Defne ile birlikte yapacağımız ikinci tatil olacaktı hem de ikimiz de Barselona'ya ilk kez gidecektik. Defne de ben de çok heyecanlıydık." (Lokmanhekim, 2018d, s. 7).

"Bu yıl sömestr tatilinde ailece Londra'ya gitmeye karar vermiştik. Bu fikir beni çok heyecanlandırmıştı. Bavuluma Londra'da hava genelde yağmurlu olduğu için şemsiyemi ve en sevdiğim mavi yağmurluğumu da koymuştum. O kadar heyecanlıydım ki, bir türlü uyuyamıyordum." (Lokmanhekim, 2019e, s. 7).

Özge A. Lokmanhekim, seyahat ettiği ülkelerin tarihî ve kültürel (anıt, heykel, müze, meydan, binalar vb.) yerleri hakkında açıklamalar yaparak çocuklarda bu konuda bir farkındalık

oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Yazar, bu mekânlar ile Türkiye'dekiler arasında da karşılaştırmalar ve benzetmeler yapmaktadır.

“Brüksel'e geldiğimizde eşyalarımızı otele bırakıp hemen şehir merkezi olarak bilinen Büyük Meydan'a gittik. Bu meydanın bir yanı neredeyse gökyüzüne kadar uzanan eski ama çok güzel binalarla çevriliydi. Büyük Meydan, tarihi binalarıyla bana Sultanahmet Meydanı'nı hatırlattı. 1402 yılında inşa edilmeye başlayan, meydanın en görkemli yapısı olan Hükümet Konağı'nın kulesi 96 metre uzunluğundadır. Büyük Meydan, 1998 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi'ne dâhil edilerek koruma altına alınmıştır.” (Lokmanhekim, 2019b, s. 9).

“Piazza Navona, bence şehrin en renkli meydanıydı. Meydanda çeşmeler, ressamlar ve heykel gibi duran ve hiç ama hiç kıpırdamayan sokak sanatçıları bulunuyordu. Gitar ve saksafon çalan müzisyenler gösteri yapıyorlardı. Bu meydanda yürümek oldukça eğlenceliydi. Bu meydan ilk başta bir spor mekânı olarak inşa edilmiştir. Stadyum yıkıldıktan sonra ise insanların bir araya geldiği bir meydan olmuştur.” (Lokmanhekim, 2019c, s. 12).

1. Görsel: Yazarın “Kemal'in Barselona Günlüğü” Kitabında Yer Verdiği Tarihî ve Kültürel Mekânlara Örnekler

2. Görsel: Yazarın “Kemal'in Roma Günlüğü” Kitabında Yer Verdiği Tarihî ve Kültürel Mekânlara Örnekler

Yazar, okura sunduğu kitaplarda gezilen görülen yerlerin çeşitli iklim özelliklerine ve hava koşullarına değinmekte ve ülkemizle karşılaştırmalar yapmaktadır.

“Londra'ya geldiğimizde hava yağmurluydu. Öğrendiğim kadarıyla burada hava hep öyleymiş. Dört mevsimi de yaşayabildiğimiz için ülkemizin ne kadar da özel bir yer olduğunu daha iyi anladım.” (Lokmanhekim, 2019e, s. 9).

Özge A. Lokmanhekim, incelenen kitaplarında seyahat ettiği ülkelerin yemek kültürleri hakkında da bilgi vermiş ve o bölgenin yemek alışkanlıklarını okura tanıtmıştır:

“Karnımız acıktığında hep birlikte pizza yemeye gittik. Pizzanın İtalyanlar tarafından bulunduğu bilmiyordum. Annem, pizzanın ilk defa bir İtalyan şehri olan Napoli’de yapıldığını söyledi. Bu sebeple adı “Napoliten Pizza”ymış.” (Lokmanhekim, 2019c, s. 14).

“Akşam yemeği vakti geldiğinde bir restorana girdik. Domates çorbasına benzettiğim kırmızı çorbadan istedik. Çorbamdan bir kaşık alıp, ‘Bu çorba buz gibi, ısıtmadan getirmişler galiba,’ dediğimden annem gülümseyerek, bu çorbanın Gazpacho Çorbası olduğunu ve soğuk içildiğini söyledi. İspanyollar çok Grip, çorba hiç soğuk içilir mi?” (Lokmanhekim, 2019d, s. 14).

Çocukların beğenilerine hitap eden ve dikkatini çekebilecek park, hayvanat bahçesi, müze, oyun alanları, oyuncakçı vb. yerler de kitaplarda yer almaktadır:

“Parc de la Ciutadella, Barselona’nın en güzel ve en büyük parklarından biridir. İçinde Jeoloji ve Zooloji Müzesi dışında bir de hayvanların demir parmaklıklar yerine hendeklerle ayrıldığı nispeten daha özgür yaşadıkları bir hayvanat bahçesi de mevcuttur.” (Lokmanhekim, 2019d, s. 22).

“Oyuncak Müzesi, 1900’lü yıllardan kalma eski bir binada yer almaktadır. Müzede oyuncak arabalardan tahta atlara, bebeklerden trenlere, en eski 1830’lu yıllardan kalma 25.000’den fazla oyuncak bulunuyor. Müzede camlı vitrinlerde sergilenen oyuncaklar dışında çocukların oyun oynayabileceği alanlarda mevcut.” (Lokmanhekim, 2019b, s. 22).

İzlek (Tema)

Sever (2007, s. 47)’e göre izlek, sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir. Konunun işlenişiyle, geliştirilişiyle ortaya çıkan soyut anlamı/anlamları içerir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında, konu ve izlek arasında güçlü bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki yazınsal etkisini artırır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülerek, düşünerek, hüznlenerek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında izlek yalın ve sade olmalı, kitapta açık bir şekilde verilmelidir.

Özge A. Lokmanhekim’in kitaplarında belirgin olarak saptanan ana izlek “farklı ülkeler, kültürler ve gezi” dir. Yapıtların çocukta bıraktığı etki kültürel farklılıkların bir zenginlik olduğuna ilişkin algı oluşturmaktadır. Kitaplar bu yönüyle seslendiği hedef kitlenin anlam evrenine uygundur. Yazarın kitaplarının bıraktığı bu etki ile çocukta insana ve çevreye karşı duyarlık oluşturulacaktır. Kitaplardaki işlenen konu ile izlek arasında herhangi bir kopukluk olmayıp güçlü ilişki kurulmasına özen gösterilmiştir.

İleti

Çocuk kitaplarında yazarın okura aktarmak istediği ana düşünceye ileti denir. Edebî yapıtlarda ileti, sanatçının paylaştığı konu üzerinden okurlarında oluşturduğu ve yaratmak

istediği tüm düşüncelerin ortaklığı anlamına gelir (Sever, 2019, s. 140). Usta sanatçılar tarafından hazırlanan çocuk edebiyatı yapıtları, çocuğun bulunduğu dönemin gelişim özellikleri dikkate alınarak konu, ileti, metin ve görsel düzenlemeler ile çocuğa anlamlı bir bütün halinde sunulmalıdır. Yazarın hayal gücü ile kurguladığı olaylar bütünsel bir şekilde çocuk okura ulaştığında iletiler meydana gelir (Sever, 2007, s. 51).

Yazarın okul öncesi döneme seslenen gezi temalı resimli kitaplarında sezdirilerek verilen ana ileti "farklı coğrafyaların ve ülkelerin pek çok tarihî ve kültürel zenginliğe sahip olduğu ve bunların bilinip korunması gerektiği"dir. Bu ana ileti çevresindeki yardımcı iletiler ise şu şekilde sıralanabilir:

"Çocuklarla dünyayı gezmek yapılabilecek en güzel aktivitelerdendir. ",

"Her ülkenin kendine özgü yaşam tarzı ve gelenekleri vardır.",

"Alınan önlemler ile çocuklarla gezmek keyiflidir.",

"Bazı taşıtları kullanırken uymamız gereken belli kurallar vardır."

Yazınsal iletiler, kitapların seslendiği yaş grubunun anlam evrenine uygun bir şekilde örtük verilmiştir. Bir başka deyişle iletiler, kurgulanan olayların içine sindirilmiş, okura sezdirilmiştir. Verilen yazınsal iletiler çocuklarda yaşama dair duyarlık oluşturulabilecek özelliktedir. İletilerde yazarın duygu ve düşüncesi ya da ideolojisini, çocuğa duyumsatma amacı güdülmemiştir.

Plan

Çocuk kitabı yazarlarının dikkat etmesi gereken en önemli öğelerden biri de yapıtın planlamasıdır. Oğuzkan (2000), konu ile ilgili görüşünü "Genel bir kural olarak çocuk eserlerinde planın son derece basit olmasına çalışılmalıdır. Plan, kısa bir giriş bölümü ile entrikalı olayları kapsayan bir gelişme ve düğüm bölümünü kapsamalıdır." şeklinde ifade etmiştir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan kahramanlar aracılığıyla çocuğa aktarılan davranış, duygu, düşünce ve olay mantıksal bir bütünlük içinde planlanmalıdır (Canlı ve Aslan, 2019, s. 817).

Kitaplardaki olaylar anlamlı ve tutarlı bir şekilde okura sunulmuştur. Bu sunuş, gereksiz anlatım ve ayrıntılardan arındırılmıştır. Kitapta kurgulanan olayların oluşması, gelişmesi ve bir sonuca bağlanması aşamalarında anlatım karmaşıklığından uzak bir şekilde oluşturulmuştur. Kurgusunda geriye dönüş ve birbiriyle ilişkisi olmayan olaylar yer almaz. Duygu ve düşünceler ile olaylar tutarlı bir plan içinde sunulmuştur. Olaylar arasında mantıksal tutarlılık ve tema ile konu arasında bir bütünlük vardır.

Karakter

Kitaptaki olaylar yazar tarafından geliştirilmiş kahramanlar tarafından okura aktarılır. Çocuklar, okudukları kitaptaki kahramanların kişilik özelliklerinden, davranış ve

eylemlerinden etkilenme eğilimi gösterirler. Kahramanların eylemleriyle özdeşim kurarak bu davranışlara öykünürler (Sever, 2007, s.49). Bu yüzden yazarların kitaptaki karakterleri, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini esas alarak güçlü oluşturması gerekir. Kitapta işlenen konu üzerine kahramanların davranışları çocuklara duyumsatılmalı; çocuğun gerçek yaşamda çevresindeki etkileşimleri anlamlı bir şekilde yapılandırılmalıdır. Kahramanların çocuğun gerçekliğine uygun olması önemli bir durumdur. Sürekli başarılı, çalışkan, cesur vb. özellikleri ile geliştirilen kahramanlar zamanla çocukta inandırıcılığını yitirecek ve gerçeklikten uzaklaşacaktır. Çocuk kendi yaşamından olayları kitapta gördüğünde kitaba olan yakınlığı artacaktır. Kitaplardaki kahramanların, başarısızlık veya herhangi bir olumsuz durumlarında problem çözme becerileri önemli bir husustur (Sever, 2019, s. 77). Bunlarla birlikte çocuk kitaplarında kahramanlar sadece insan olmaz. Bir hayvan veya nesne kitapta kahraman olabilir. Bu çocuklarda hayvanlara, doğaya ve yaşama farkındalık sağlayabilir. Önemli olan bu karakterin çocukların zihinlerinde gerçekçi ve inandırıcı etki yaratmasıdır.

“Kemal’in Londra Günlüğü, Kemal’in Brüksel Günlüğü, Kemal’in Barselona Günlüğü, Kemal’in Roma Günlüğü” kitaplarında karakter olarak yazar kendi oğlunu esas almıştır. Pelin ve Çınar’ın Gezi Rehberi” kitaplarında da kahramanlar okul öncesi dönem çocuklarıdır. “Dünyanın En Güzel Ülkesi” kitabındaki karakterlerin tümünü o ülkelerle özdeşleşmiş hayvanlar oluşturmaktadır. Karakterler davranış ve eylemleriyle ve yazarın yorumuyla geliştirilmiştir.

Kitaplarda yazar tarafından geliştirilen karakterler, düşünce ve davranışlarıyla çocukların yaşama dair tecrübelerini arttıran, hayal dünyasını zenginleştiren; ihtiyaç ve kaygılarını cevaplayacak niteliktedir. Değişim ve yeniliğe açık olan karakterler kurgu içinde yaşadığı eylem ve davranışları, duygu ve düşünceleri, açık ve belirgin kılınmıştır. Karakterler çocuğun sevgi ve güven gereksinmesine yanıt verebilecek özelliktedir. Yapıtlarda çocuğun sağlıklı özdeşim kurabileceği karakterler oluşturulmuştur.

Dil ve Anlatım

Usta sanatçılar tarafından hazırlanmış olan çocuk edebiyatı yapıtları, erken çocukluk döneminden başlayarak onların gelişim özelliklerine uygun olarak zengin bir dil malzemesi sunan; yeni kelimeler öğrenmesini sağlayan, dil hakkında bilinç ve duyarlık kazandıran araçlardır. Erken çocukluk dönemi, çocukların kitapla etkileşimlerinin en kuvvetli olduğu zaman aralığı olarak bilinir. Bu dönemde karşılaştıkları kitaplar sayesinde dil becerileri kuvvetlenecektir. Çocukluğun ilk yıllarından itibaren çocukların dil gelişimlerine uygun, Türkçenin zengin dil varlığını ve duyarlığını yansıtan yapıtları çocuk okura sunmak başta anne-babaların ve eğitimcilerin vazifesidir (Canlı ve Aslan, 2006, s. 817). Çocuklar için hazırlanan yapıtlarda anlatımın sadeliğine özen gösterilmeli; duru, sade, yalın sözcükler anlatımda yer almalıdır. Çocuğun kendi yaşamında kullanmadığı, tanımını anlamlandıramadığı/ anlamlandıramayacağı kelimelere yer verilmemelidir. Anlamını bilmediği kelimelerde çocukta, olay örgüsü ve görsellerden çağrışım yaparak bir fikir oluşması sağlanmalıdır (Yanık, 2019, s. 25).

Yazarımız yapıtlarını oluştururken sözcük ve cümlelerin anlaşılır, sade ve basit olmasına özen göstermiştir. Kullanılan cümlelerin içtenliği, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik bir anlayışla anlatıma yansımıştır. Kitapların hedef kitesinin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak Türkçenin zenginliği ve güzelliği çocuklara duyumsatılmıştır. Çocukların bazı duyu organlarını harekete geçirebilecek cümleler anlatımda sunulmuştur. Örneğin:

“Eğer Roma’ya gelirsen burada mutlaka sıcak çikolata içmeni tavsiye ederim. Gerçekten çok lezzetli!” (Lokmanhekim, 2019c, s. 17).

Anlatımda; yabancı kökenli sözcüklerin yerine, Türkçe sözcüklerin kullanılmasına yönelik bir duyarlık yaşama geçirilmiştir.

Çocukların bilmediği düşünülen kelimelerin sayfanın köşelerinde küçük notlar şeklinde açıklaması yapılmıştır:

“Kondüktör, tren hareket ettikten sonra yolcuların biletlerini ve doğru trende olup olmadıklarını kontrol eden kişidir.” (Lokmanhekim, 2019f, s. 17).

Anlatım, çocukların Türkçeyi doğru ve etkili kullanması için öykünebileceği cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçenin yazım kurallarına uyulmuştur. “Pelin ve Çınar’ın Gezi Rehberi İlk Tren Yolculuğu” adlı kitapta yalnızca bir noktalama yanlışı saptanmıştır. Yapılan yanlış, “Dört bilet rica ediyorum,” şeklindeki bitmiş bir cümlenin sonunda nokta bulunması gerekirken virgülün tercih edilmesidir.

3.1.3. Eğitsel Özellikler

Yazar, yapıtlarını oluştururken herhangi bir mantık hatasına düşmemiştir. Kitaplar, çocukların değerler sistemini sağlıklı oluşturmaya katkı sağlayacak niteliktedir. İncelenen kitaplarda olaylar, kahramanlar ve tüm karakterler arasında kadın ve erkek için farklı anlayış benimsenmesinden kaçınılmıştır. Yapıtlarda otoriter, öğretici ve belletici bir anlayış yeğlenmemiştir. Çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkileyebilecek herhangi bir karakter veya olay bulunmamaktadır. Herhangi bir akıl dışı, korkutucu, ürkütücü varlık ve olay yapıtlarda yer almamaktadır. Çocuğun anlamlandıramayacağı ideolojik ya da dinî telkinler yoktur. Kitaplar, çocuğun dil gelişimine ve anlam evrenine uygun olarak özgün bir içtenlik ile okurla buluşturulmuştur. Yazar tarafından geliştirilen kahramanların fiziksel özellikleri, metinde anlatılanlar ile bütünleştirilmiş bir şekilde çizilmiştir. Karakterlerin yaşadığı duygu durumları, başat özellikleri, geçirmiş olduğu değişimler çizimler ile hedef kitleye duyumsatılabilmiştir. Yazarın yapıtları, hem görsel hem de dilsel öğeler ile çocuğun sanat eğitimini destekleyecek niteliktedir. Kitaplar, çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmıştır. Bununla birlikte yazarın kitapları, çocukların farklı ülkeler ve kültürler hakkında ufuklarını genişletmelerine büyük katkı sağlar.

4. Sonuç ve Öneriler

Okuma alışkanlığının kazanılmasında her yaş önemli olmakla birlikte erken çocukluk dönemi bu açıdan kritik bir öneme sahiptir. Çocukların kitaba olan ilgisinin süreklilik göstermesi ve çocukların yaşam boyu bu alışkanlığa sahip olabilmeleri için dış yapı, iç yapı ve eğitsel ilkelere uygunluk açısından nitelikli çocuk kitaplarından yararlanılması gerekmektedir.

Sonuç olarak Özge A. Lokmanhekim'in incelenen kitaplarının tümü, dış yapı bakımından seslendiği yaş grubuna uygun özellikler taşımaktadır. İç yapı olarak ise seçilen konular ile yaşama, insana, doğaya, farklı kültürlere ilişkin bir duyarlık oluşturulduğu; çatışmaların çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun olduğu; üzücü olayların aşırı bir duygusallık yaratacak özellikte olmadığı; olayların çocuk okurun hayal dünyasının gelişmesine, gülmesine ve eğlenmesine olanak sağladığı görülmektedir. Tüm yapıtların iletilerinin erken çocukluk dönemi çocuklarının anlam evrenine uygun olduğu ve yazınsal bir kurgu içinde çocuğa sezdirildiği belirlenmiş, çocuğa görelilik ilkesine göre hazırlandığı sonucuna varılmıştır. Dil ve anlatım yönünden kitaplarda; yalın, anlaşılır sözcük ve cümle kullanıldığı; Türkçenin söyleyiş güzelliğinin, anlatım olanaklarının ve inceliğinin duyumsatıldığı belirlenmiştir. Özge A. Lokmanhekim'in incelenen kitaplarının tümünün eğitsel ilkeler açısından çocuklara uygun olduğu ve gelişim alanlarını destekleyecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Yazarın incelemeye konu olan gezi kitaplarının okul öncesi eğitim programında da yer alan farklılıklara saygı göstermek ile farklı kültürel özellikleri açıklamak kazanımlarına uygun olarak okullarda ve evlerde çocuklarla birlikte etkileşimli olarak okunması önerilmektedir. Bu konuda yazarın internet sayfasında herkesin erişimine açık olarak sunulan ve her bir kitabı için hazırlanan etkinlik çalışma kâğıtlarından da yararlanılabilir.

Kaynakça

- Arcı, A.F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, C., ve Canlı, S. (2018). Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk romanının yapısal ve eğitsel ilkeler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17 (2), 812-833.
- Balta, E. E. (2019). Çocuk edebiyatı üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların içerik analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 2528-9527.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Article in Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat eserlerinin önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410.
- Erkmen, N. (2017). *Çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi. (Ankara İli Örneği)*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ersoy, Ö. ve Bayraktar, V. (2015). Annelerin öğrenim durumlarına göre çocuklarını kitapla buluşturma konusundaki durumlarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(4), 1406-1415
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç AK'nın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254.
- Kurt, H., Çetin, G., Karayanık, S. ve Yalçınkaya, Ö. (2018). *Edebiyat konu anlatımı*. İstanbul: Yayın Denizi Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019a). *Pelin ve Çınar'ın gezi rehberi ilk uçak yolculuğu*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019b). *Kemal'in Brüksel günlüğü*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019c). *Kemal'in Roma günlüğü*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019d). *Kemal'in Barselona günlüğü*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019e). *Kemal'in Londra günlüğü*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019f). *Pelin ve Çınar'ın gezi rehberi ilk tren yolculuğu*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Lokmanhekim, A. Ö. (2019g). *Dünyanın en güzel ülkesi*. İstanbul: Abm Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? Sedat S. (Ed.), II. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, (Sempozyumu Hazırlayan: Sedat SEVER). *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, s.41-56.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.

- Sezer, K. (2020). Çiğdem Kaplangı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi . *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5 (2) , 246-258.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*(2. Baskı). İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*(2. Baskı). İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Turla, A. (2015). *Okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı*(2. Baskı). Ankara: Hedef CS Yayınları.
- Teşkan, K., Akkaya, S. E. ve Çinpolat, E. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 368-383.
- Türkben, T. ve Avan, H. (2020). Michael Ende'nin "Momo" adlı eserinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24 (2) , 451-467.
- Yanık, Z. (2019). *Ayla Kutlu'nun çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Yıldırım, Ş. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

1. Introduction

It is important to choose quality picture books suitable for travel type among the books addressed to preschool children in terms of children's needs and especially to gain a love of reading. Although there is no distinction of a certain genre in children's picture books, travel-themed works have internal and external structure features suitable for the type of travel books.

According to (Teşkan, Akkaya, Çinpolat, 2019), children gain awareness about geography, history and social life indirectly in the books presented to them without getting bored thanks to travel writings. As they get to know different cultures, the child who assimilates their own culture becomes aware of the values of their own culture. Children have the opportunity to visualize objects or objects that they cannot reach, see or hear in their social areas through books. In addition to being a critical period in many areas, early childhood is also in an important position for children to get to know the environment, culture, people and the world. Children will start to get to know their immediate surroundings, and as their age and development progress, they will be interested not only in the region they live in but also beyond. Along with the respect for cultural diversity, the books prepared in the genre of travel also give implicit messages such as equality, unbiased approach and social awareness. The aim of this study is to evaluate Özge A. LOKMANHEKİM's travel-themed children's picture books in terms of internal and external structure features and educational principles, and to evaluate them according to the principle of "relevance to the child".

2. Method

In this article, which aims to analyze Özge A. LOKMANHEKİM's travel-themed children's picture books according to the basic principles of children's literature, the data were collected through document analysis, one of the qualitative research methods. Document review "includes the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena that are aimed to be researched" (Yıldırım and Şimşek, 2018, p.189).

3. Findings, Discussion and Results

All of the author's books have been prepared in accordance with the hand-eye coordination of the preschool child. The volume and weight of the books are suitable for preschool children. Matte and first pulp paper were used in the books examined. The texture of the paper is smooth and in shades that will not tire the eyes of the child. The preferred paper is durable and does not tear easily and allows them to be used for a long time. The cover design of the author's books keeps children's enthusiasm and excitement for the book alive. The cover design in the books reflects the artistic sensibility. The relationship between the ground and

the background on the cover clearly shows the image and is arranged in a way that does not cause visual confusion. The illustration on the cover can give children an opportunity and a clue to reflect on the situation in children about the subject and content of the book. The covers of the books are made using thick cardboard. The covers of the books are covered with lacquer. Books can be used for a long time without falling apart and falling apart in a short time. For this reason, instead of staple binding, saddle stitch binding with glue is preferred. The page layout is arranged in such a way that children can easily see and read both the picture and the text. There is a harmony between the pictures and the text in the books. Our author was able to reflect the values of aesthetics and art to children with the proportion he provided in his works. The letters in the examined books are suitable for children's developmental periods, plain, understandable and in sizes that they can see and read easily.

The subjects in the books are the events experienced during the travels and the cultural characteristics of the places visited. There is a relationship between the selected topics and the developmental period and characteristics of the children. The main theme in the books is "different countries, cultures and travel". The main message implied in the author's travel-themed picture books addressing the pre-school period is that "different geographies and countries have many historical and cultural riches and these should be known and protected".

All of the author's books have been prepared in accordance with the hand-eye coordination of the preschool child. The volume and weight of the books are suitable for preschool children. Matte and first pulp paper were used in the books examined. The texture of the paper is smooth and in shades that will not tire the eyes of the child. The preferred paper is durable and does not tear easily and allows them to be used for a long time. The cover design of the author's books keeps children's enthusiasm and excitement for the book alive. The cover design in the books reflects the artistic sensibility. The relationship between the ground and the background on the cover clearly shows the image and is arranged in a way that does not cause visual confusion. The illustration on the cover can give children an opportunity and a clue to reflect on the situation in children about the subject and content of the book. The covers of the books are made using thick cardboard. The covers of the books are covered with lacquer. Books can be used for a long time without falling apart and falling apart in a short time. For this reason, instead of staple binding, saddle stitch binding with glue is preferred. The page layout is arranged in such a way that children can easily see and read both the picture and the text. There is a harmony between the pictures and the text in the books. Our author was able to reflect the values of aesthetics and art to children with the proportion he provided in his works. The letters in the examined books are suitable for children's developmental periods, plain, understandable and in sizes that they can see and read easily.

The subjects in the books are the events experienced during the travels and the cultural characteristics of the places visited. There is a relationship between the selected topics and the developmental period and characteristics of the children. The main theme in the books is "different countries, cultures and travel". The main message implied in the author's travel-

themed picture books addressing the pre-school period is that "different geographies and countries have many historical and cultural riches and these should be known and protected".

Öztürk, B ve Öztürk, S. B. (2021). Özge Altınok Lokmanhekim'in resimli çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 4 (2), 138-159.